

^(א) [כ"ה כח:]; ^(ב) מנחות לו:; ^(ג) וזמית קו: כריתות ב, (ד) מכות יג: שבעות ד. לו, סוטה ה, ע"ז נא: וזמית קו. מנחות נט:; ^(ה) יומא פא. מנחות לו:; ^(ו) מנחות לו:; ^(ז) וזמית יט:; ^(ח) וזכרות מד:; ^(ט) ועי' ירושלמי זכרות פ"ב ה"ה, ^(י) ר"ה לנג.

תורה אור השלם

- ↑ ושמרת את הוצקה הזאת למועדה מימים ימימה: שמות י"ג
- ↑ וצקה קץ לאות על ידך וקדוהו בין עיניך למען תהיה תורתך בפרך כי ביד הוצקה הוצאך ? מוצרָה: שמות י"ג

הגהות הב"ח

הגהות הב"ח (א) גמ' ודילמא סבירא ליה לילה: (ב) רש"י ד"ה ואיבעית אימא אי סבירא לן אי שמעינן דלסלי עלמא: (ג) ד"ה מחורבא וכו' דקא מיפלגי: (ד) ד"ה שנת נמי וכו' דמהורא קרא: (ה) תוס' ד"ה מיכל וכו' וכוון דלא מיכוונה וכו': (ו) בא"ד דעמא למ"ד דלית ליה רשות משום:

מוסף רש"י

הישן בשמיני בסוכה. שלג נשום מזה, ילקח. שמי מוסף על מזה ועובר משום כל תוסף (ר"ה כח). אלא לענין פסח בלבד. והי קאמר עשה פסח משנה לשנה (מנחות לו). דתנן הפסח והמילה מצות עשה. פ"ק דכריתות דקמשיב ל"ו כריתות להחמיר עליהם חטאת, וקמי והפסח והמילה כרת שלהם על מות עשה היא זאת ואין חייבין חטאת על שגגתה, דחטאת אינה זאת אלא על לאו וזרת דכתיב (ויקרא ד) אשר לא תעשה (דברים יב) השמר צנגע הנרעת (שם דה) שלא יקון בהמתו. השמר דעשה כי האי דושמרת את החוקה: **מי שצריכין אוס**. ימים שישראל צריכין להעמיד אות על עצמן להכיר שהם מחזיקים בתורתו של הקד"ה יאלו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות בין הקד"ה לישראל דכתיב (שמות לב) כי אות היא ביני וביניכם: **הניעור** צליה. שאין לו לחוש שמה יפיה בתפיליו: **לה מניה**. ואינו

ואיבעי **אימא**. לענין לזאת כולי עלמא לא פליגי ידי חובתיה נפיק אע"ג דלא איכוון ולענין כל תוסף פליגי לת"ק כי היכי דלענין מפיק נפיק לענין כל תוסף נמי עבר ולרצן גמליאל אי לא מכוון למזה לא עבר: **ואיבעי** **אימא** **אי סבירא** לן. (ס) דלכ"ע שנת

וזמן תפילין לא לעבור ולא לזאת בעי כוונה ואיכא כל תוסף אלא שנת לאו זמן תפילין הוא וזהא פליגי דת"ק סבר שלא בזמנו נמי אפי' בלא כוונה מזהו היא ותוספת עמה ולרצן גמליאל שלא בזמנו ואינו מתכוין אין כאן רמז מזה ואין כאן תוספת: **זוג א' נמי לא**. דיש כאן תוספת שמוסף שנת על החול למזות תפילין: **ועוד הישן בשמיני בסוכה** ילקח. דמוסף שמיני על השביעי ואין מיתב יתבין בשמיני בספק שביעי לכתחלה אלא שלא בזמנו בלא כוונה לאו תוספת הוא ולהכי שרינן דאי שמיני הוא לא מכוין למזות סוכה: **מחורבא דשנינן מעיקרא**. בשנת זמן ולאו זמן תפילין הוא (א) קא מיפלגי: **ומאן**. מתא דשמעת ליה דלמר שנת זמן תפילין דמוקם מתני' אליביה: **ושמרת את החוקה**. צפרשת קדש לי כתיב והיא אחת מד' פרשיות של תפילין: **אלא לענין פסח**. דליירי בה לעיל מינה והאי מימים ימימה משנה לשנה דמתרגמינן מומן לזמן. אלמא מדלא דריש ר' עקיבא האי קרא בתפילין ש"מ דס"ל לילה ושנת זמן תפילין דלא קא ממעט להו קרא: **והא דסנן**. צפ"ק דכריתות (דף ג). הפסח והמילה. אע"פ שיש בהן כרת הואיל ואין בהן לאו אלא מזות עשה הן אין מציאין על שגגתן חטאת שאין חטאת צאה אלא על לאו דכרת דכתיב (ויקרא ד) אשר לא תעשיתה וגו': **לאו נמי איכא**. דהא כתיב ושמרת וכל שמירה אזהרת לאו היא כדר' אבין: **השמר דלאו** לאו והשמר דעשה עשה. פ"י השמר שלא תעשה כן כגון השמר לך פן תכרות ברית וגו' (שמות לב) השמר לך פן תנקש וגו' (דברים יב) השמר צנגע הנרעת (שם דה) שלא יקון בהמתו. השמר דעשה כי האי דושמרת את החוקה: **מי שצריכין אוס**. ימים שישראל צריכין להעמיד אות על עצמן להכיר שהם מחזיקים בתורתו של הקד"ה יאלו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות בין הקד"ה לישראל דכתיב (שמות לב) כי אות היא ביני וביניכם: **הניעור** צליה. שאין לו לחוש שמה יפיה בתפיליו: **לה מניה**. ואינו

כמוסף על המזהא דלילה זמן תפילין הוא ורצנן הוא דגזור שמה יפיה כשהוא ישן: **מדלילה** לת"ק זמן תפילין. אלמא לא דריש מימים ימימה למעוטי לילות דמוקם לקרא צפסח: **שנת נמי זמן תפילין הוא**. (י) מההוא קרא גופיה ממעט שנת: **ודילמא סבירא** ליה לילה **וזמן תפילין**. דלא דריש מימים ימימה לענין תפילין אבל שנת לאו זמן תפילין הוא ונפקא ליה מוהיה לך לאות דנפקא ליה לר"ע לעיל דמוקי מימים ימימה לפסח דלא ממעט לילה מימים וקא ממעט שנת מוהיה לך לאות: **בה נושי**. בת שאלו דכתיב (תהלים ו) על דברי כוש בן ימיני דהיינו שאלו כדאמר'י באלו מנגלין (מ"ק דף טז:). **ולא מיחו זה חכמים**. דהוי כתוספת על דברי תורה שפטרה נשים ממזות עשה שהזמן גרמא: של יונק. בן אמתית: **שלא הזמן גרמא**. אלמא מזות תפילין כל שעה גס צליה גס בשנת דאי מפקת חד הוי להו זמן קצוע: **דר'**

דילמא **סבר דה בר'** יוסי דאמר נשים סומכות רשות. מכאן אר"ת דמותר לנשים לצדק על כל מזות עשה שהזמן גרמא אע"ג דפטורות כמו מיכל בת שאול שהיתה מסתמא גס מצרכת אע"ג דר"מ ור' יהודה פליגי עליה דלמר דאמר בסמוך קיימא לן כר' יוסי לגבי תרומיהו ואע"ג דסתם מתני' דאין מעבדין את המינוקות מלתקוע ^ו דלא כר' יוסי דמשמע הא נשים מעבדין כדאמר בסמוך אפ"ה מעשה רב דמיכל בת שאול ואשתו של יונה ועודא דפרק אין דורשין (מגילה דף טז:). דהביאנוהו לעזרת נשים כדי לעשות להם נחת רוח ועוד הביא ראהי מהא דלמר רב יוסף דפרק החובל (צ"ק דף פו). מעיקרא מאן דלמר לי הלכה כרבי יהודה עבידא יומא טבא לרצנן דלא מפקדנא ועבידנא כו' ואם במקום שפטור ועושה אסור לצדק אס כן אמאי קאמר דהוה

המוצא תפילין פרק עשירי עירובין

צו.

ימים **ובו'** פרט לשבתות וי"ט. נראה דלדרש' דלאות על ידך דבסמוך קא סמיך ולכאורה אין להניח תפילין בחוה"מ שא"צ אות דאסור במלאכה דדבר שאינו אבד ועוד דחייב בסוכה חמץ וכן פסקו בהלכות גדולות אבל צירושלמי (פרק אלו מנגלין הלכה ד) משמע דלרצן להניח דגרס ההוא גברא דאבד תפילין אחא לקמיה דרב חננאל שריה לקמיה דרבה בר בר חנה אמר ליה לספרא זיל הו ליח תפילין ואת כתוב לך דתנא כותב אבד תפילין לעזמו אחא לקמיה דרב א"ל זיל כתוב ליה להדיא מתני' פליגי עליה דרב כותב אבד תפילין לעזמו אבל לאחרים לא רב פתר להניח פירוש מעמיד המשנה שרצה להניח לאחר המועד אבל ללורך המועד יכול לכתוב אף לאחרים וכן עמא דבר עוד מציאין ראהי מספ"ק דבילה (דף טו). גבי משלחן תפילין: **ושמרת את החוקה הזאת**. מכאן אור"ת דאפי' בני מערבא ^(א) דהוו מצריקין כשהיו חולצין תפילין לשמור חוקיו היינו דוקא כשחולץ סמוך לחסיכה משום דלילה לאו זמן תפילין הוא דלאה כתיב חוקה מיהו לא קי"ל הכי ואין צריך לצדק אפי' חולצן משום לילה דקי"ל כר' עקיבא דלמר לא נאמרה חוקה זו אלא לענין פסח צלצד וזהקומץ רבה (מנחות דף לו). פסקינן דלילה זמן תפילין עד שעת שינה ורב אשי עקיבא דשמעתינן:

השומר דעשה עשה. ואפי' ר' יוחנן דלמר צהקומץ רבה (מנחות דף לו:). השמר דעשה נמי לאו הוא ולהכי התנינח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בלאו מודה הוא שאס לא הניח ציוס שאינו לוקה דלענין הנחת היום השמר דעשה עשה הוא כמו לענין עשית פסח דלמר הכא דהוי עשה משום דהוי קוס עשה ודוקא לענין הנחת תפילין צליה קאמר ר' יוחנן דלאו הוא דהוי כמו השמר צנגע הנרעת דחשיב ליה לאו צפ' אס לא הביא (שנת דף קלג:). אע"ג דכתיב לשמור ולעשות משום דפירושו לאו הוא השמר שלא תקון:

מיביל בת בושי היתה מנחת תפיצין. צפסיקתא רנתי פכ"צ ^(א) דר' חזקיה בשם ר' אבהו אמרו אשתו של יונה הושעה מיכל בת כושי מיהו זה חכמים מה שפי' בקוטרס דאי מזות עשה שהזמן גרמא הוא היו מוחין צידה שגראה כמוסיפה אין נראה לר"י דהא ר' יהודה לית ליה נשים סומכות רשות ושמעינן ליה צפ"ק דסוכה (דף ג:). דלמר היילי המלכה היתה יושבת בסוכה ו' צניה ומיהו יס לישב דמשום צניה היתה יושבת ולא מיחויו ככל תוסף אי נמי משום דשמעינן ליה לרבא דפרק ראווה ד"ד (ר"ה דף כח:). דלעבור שלא בזמנו בעי כוונה ולגבי אשה דלא מיחייבא הוי כשלג בזמנו ^(ב) דכיון דלא מיכוויו לה לא עברה אף נראה דוחא ונראה לפרש דעממא למ"ד ^(ג) דלא הוי רשות משום דתפילין צריכין גוף נקי ונשים אין זריות ליזהר ועלייה לרגל משום דמיחויו מציבאה חולין לעזרה או משום ראיית פנים בעזרה שלא לנודך ותקיעת שופר וסמיכה נמי דמעבדין למאן דלית ליה רשות לאו משום דמיחויו מוסף אלא משום דתקיעה מלאכה דרצנן היא כדאמר צפ' כיסוי הדס (חולין דף פד:). דאין וודאה דוחה שנת וסמיכה אפי' צהקפת יד מיחויו כעבודה צקדשים:

סבר דה בר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות. מכאן אר"ת דמותר לנשים לצדק על כל מזות עשה שהזמן גרמא אע"ג דפטורות כמו מיכל בת שאול שהיתה מסתמא גס מצרכת אע"ג דר"מ ור' יהודה פליגי עליה דלמר דאמר בסמוך קיימא לן כר' יוסי לגבי תרומיהו ואע"ג דסתם מתני' דאין מעבדין את המינוקות מלתקוע ^ו דלא כר' יוסי דמשמע הא נשים מעבדין כדאמר בסמוך אפ"ה מעשה רב דמיכל בת שאול ואשתו של יונה ועודא דפרק אין דורשין (מגילה דף טז:). דהביאנוהו לעזרת נשים כדי לעשות להם נחת רוח ועוד הביא ראהי מהא דלמר רב יוסף דפרק החובל (צ"ק דף פו). מעיקרא מאן דלמר לי הלכה כרבי יהודה עבידא יומא טבא לרצנן דלא מפקדנא ועבידנא כו' ואם במקום שפטור ועושה אסור לצדק אס כן אמאי קאמר דהוה

עבדי

ה א מיי פ"ד מהל' תפילין הלכה י סמג עשין כח טוש"ע א"ח סי' ל סעיף ב:
ו ב מיי וסמג שם טור ש"ע א"ח סי' לא סעיף א:
ז ג מיי פ"א מהל' קרבן פסח הלכה א סמג עשין רנב:
ח ד מיי פ"א מהלכות מילה הלכה א סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רס:
ט ה טוש"ע א"ח סי' לח סעיף ג צהג"ה:

רבינו חננאל

איבא דאמרי כולי עלמא [לצאת] לא בעי כוונה ובלעבור משום כל תוסף פליגי. תנא קמא סבר לעבור משום כל תוסף לא בעי כוונה, ורבן גמליאל סבר אינו עובר עד שיתכוון לעבור. ואיבעית אימא אי סבירא לן דשבת (לאו זמן תפילין ספר אהרן) זמן תפילין היא [דכוין] לא לצאת ולא לעבור ולא בעי כוונה, והכא בלעבור שלא בזמנה פליגי. אי הכי לר' מאיר דאמר שבת לאו זמן תפילין היא, לא לצאת ולא לעבור ולא בעי כוונה, אלא אצ"פ שנינו מתכוין לא לצאת ולא לעבור חייב, אפי' זוג אחד אסיה. וכן הישן בשמיני בסוכה ילקח שעובר על בטוחות תשבע ימים, והוא ישב ח', הוסיף על ד' ימים בשבתוה. ואע"פ שלא נתכוון לעבור, אלא מחורבא דרשין[נ] מעיקרא, ומתני' דלא כר' מאיר. מאן תנא הוא דסבר שבת זמן תפילין היא ר' עקיבא היא, דהניא ושמת כר', עד אלא לפסח בלבד, אבל תפילין אפילו בשבתות וימים טובים, ואקשינן אלא הא דתנן בכריתות פרק א' הפסח והמילה מצות עשה הן, דלא כתיב בהו לאו, כיון דאוקמה לפרשה זו בפסח דכתיב בה שמירתו, שמירה זו לאו היא, כר' אבין א"ר אלעאי. הנה גס פסח יש בו לאו, ופרקינן ר' עקיבא סבר שמירה דלאו הוא לאו, והאי שמירה דעשה הוא, וסבר ר' עקיבא שבת זמן תפילין, והתניא כר', ונתברר כי ר' עקיב' סבר שבת לאו זמן תפילין היא, דשבת גופה אות היא. אבל לילה זמן תפילין היא, מדקאמר פרשה זו כולה בפסח נאמרה, ואחינן למפשט דר' נתן הוא דסבר שבת זמן תפילין היא, מדקתני היה (נוער) [ניערן] בלילה רצה חולץ' רצה מנית. ש"מ דלילה זמן תפילין היא סבירא ליה, ודחינן להא דוקיא. אלא האי תנא הוא דהניא מיכל בת שאול היתה מנחת תפילין (בבליה) ולא מיחויה בה חכמים. לאו משום דסברי תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא היא. כלומר זמנא בכל יום ואפי' בשבתות וימים טובים, לפיכך לא דשבת זמן תפילין, סבירא להו. ודחינן, ודילמא חכמים סבירא להו

עין משפט
נר מצוה